İtikaf Ancak Üç Mescitte Olur

Bismillahirrahmanirrahim.

Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem: "**İtikaf ancak üç mescitte olur**" buyurmuştur. Bu hadis hakkında el-Albani Sahiha'da (2786) şöyle der:

"Bunu el-İsmailî Mu'cem'de (112/2) şeyhi el-Abbas b. Ahmed el-Veşşa – Muhammed b. El-Ferec tarikiyle rivayet etti. Beyhaki Sünen'de (4/316) Muhammed b. Adem el-Mervezî tarikinden, her ikisi Sufyan b. Uyeyne – Cami b. Ebi Şeddad – Ebu Vail tarikiyle: dedi ki; Huzeyfe radıyallahu anh, Abdullah radıyallahu anh'e (yani İbn Mesud'a)

"Bir topluluk senin evin ile Ebu Musanın evi arasında itikaf yapıyor ve sen karşı çıkmıyorsun! Halbuki Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in "İtikaf ancak üç mescidte olur" buyurduğunu biliyorsun." Abdullah radıyallahu anh dedi ki:

"Onların ezberlediğini sen unutmuş yahut onlar isabet edip sen hata etmiş olabilirsin"

Bu isnad şeyhayn (Buhari ve Müslim)in şartlarına göre sahihtir. İbn Mesud'un sözü, Huzeyfe'nin hadisin rivayet lafzında hata ettiğini gösteren bir nas değildir. Hatta Huzeyfe radıyallahu anh'ın karşı çıktığı itikaf hususunda İbn Mesuda göre hadisin anlamı, tıpkı "emaneti olmayanın imanı, ahdi olmayanın dini yoktur" hadisindeki gibi "kamil itikaf yoktur" şeklinde olabilir. Allahu alem.

Sonra Tahavi'nin bu hadisi Müşkil'de (4/20) aynı tarikten rivayet ettiğini gördüm. Aynı şekilde Abdurrazzak Musannef'te (4/248/8016) ondan da Taberani (9/350/9511) İbn Uyeyne'den bu yol ile rivayet ettiler, lakin merfu oluşunu tasrih etmediler. Said b. Mansur; Sufyan b. Uyeyne yoluyla rivayet etti ancak merfu oluşundan şek ve ihtisar ile rivayet etti; Şakik b. Seleme dedi ki: Huzeyfe radıyallahu anh Abdullah b. Mesud radıyallahu anh'e: "Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu biliyorsun: "İtikaf ancak üç mescidte olur" veya cemaat mescidi dedi.

İbn Hazm Muhalla'da (5/195) ondan nakleder ve bu şekten dolayı hadisi reddeder. İbn Hazm, İbn Uyeyne'den şeksiz olarak merfu gelen "cemaat" lafzıyla rivayete vakıf olmadığından mazurdur... (Şeyh Elbani burada bu rivayetin şeksiz ve merfu olarak gelen yolları ile ravilerinin güvenilir oluşundan bahseder ve sonra şöyle devam eder;)

Said b. Mansur'un hadisin ref'inde tereddüt etmesi sıhhatini etkilemez. Özellikle kıssanın geliş şekli (siyakı) dikkatle bakıldığı zaman hadisin merfu olduğu hususunu tekid eder. Zira Huzeyfe radıyallahu anh, onların evler arasında itikaf yapmaları hakkında ibn Mesud radıyallahu anh'ın sessiz kalmasına mücerret görüşüyle karşı çıkmamıştı. O, onun üstünlük ve fıkhını biliyordu. Şayet ona göre hadis merfu olmasaydı, ibn Mesud radıyallahu anh'e karşı çıkıp hüccet ikame etmezdi. Hatta Abdurrazzak'ın mevkuf rivayeti dahi dediklerimi destekler. Zira ondaki lafız şöyledir:

"Bir topluluk evinle Ebu Musa'nın evi arasında itikaf yapıyor ve sen yasaklamıyorsun ha!" Abdullah radıyallahu anh: "Sen hata edip onlar isabet etmiş veya sen unutup onlar ezberlemiş olabilirler" dedi. Bunun üzerine Huzeyfe radıyallahu anh: "İtikaf ancak üç mescidte olur" diye devam etti.

Bunun bir misli de İbrahim'in rivayetidir: "Huzeyfe radıyallahu anh, Abdullah radıyallahu anh'e geldi ve: "Senin evinle Eşarinin evi arasında mescidte itikafa girenleri garip karşılamıyor musun? " dedi. Abdullah radıyallahu anh: "Sen hata edip onlar isabet etmiş de olabilir" dedi. Huzeyfe radıyallahu anh: "Bilmiyor musun ki itikaf ancak üç mescidte olur! Orada veya şu çarşıda itikaf etmeleri arasında fark görmüyorum. (Huzeyfe radıyallahu anh'ın ayıpladığı bu kimseler Büyük Kufe Mescidinde itikafa girmişlerdi.) Bunu İbn Ebi Şeybe Musannef'te (3/91) rivayet etti. Yine Abdurrazzak (4/347-48) rivayet etmiş olup parantez içindeki ziyade ona aittir. Ondan da Taberani (9510) rivayet etti. Ricali güvenilirdir, şeyhayn ravileridir. Yalnız İbrahim (en-Nehai) dışında. O Huzeyfe radıyallahu anh'e yetişmemiştir.

Huzeyfe radıyallahu anh'ın İbn Mesud radıyallahu anh'e karşı "Üç mescid haricinde itikaf olmaz" cümlesiyle delil getirmesi, ona göre bunun hüccet makamında bir söz olduğunu düşündürmektedir. Aksi halde ona: "Bilmiyor musun!" diye söylemezdi. Allahu a'lem.

Şunu iyi bil ki, alimler itikaf yapılacak mescidin şartları hususunda ihtilaf ettiler. Bunu geniş olarak musanneflerde, Muhalla'da ve diğerlerinde görebilirsin. "Siz mescidlerde itikaf edersiniz" ayeti ile hüccet getirmek doğru değildir. Hadis sahihtir. Ayet umum olup hadis hâstır. Usul gereğince umum, hâs olana hamledilir. Hadis mahsus, ayet onun mubeyyenidir ve Huzeyfe hadisine delil olur.

Bu konuda eserler (sahabe ve tabiinden gelenler) de muhteliftir. Alınmaya layık olanı hadise muvafık olandır. Mesela Said b. Museyyeb'in sözü gibi: "İtikaf ancak Mescid-i Nebi'de olur." Bunu İbn Ebi Şeybe ve İbn Hazm sahih isnad ile rivayet ettiler…

Şeyh Elbani daha sonra hadisin sıhhati konusunda yapılan itirazlara karşı delilleriyle hadisin sıhhatini ispatlayan açıklamalar yapar.

Neticede hadisin lafzından anlaşıldığı üzere üç mescid dışında itikaf olmaz. Ebu Davud'un Aişe radıyallahu anha'dan: "Oruçsuz itikaf olmaz ve cemaat mescidi olmayan mescidte itikaf olmaz" sözü Aişe radıyallahu anha'nın kendi sözü olup uyulması gereken merfu hadistekidir.

Ebu Muaz